

OD KOLEKCIJE DO KONEKCIJE, OD KONEKCIJE DO KREACIJE

Jasmina Ninkov¹
Biblioteka grada Beograda
Beograd, Srbija

Sažetak. *Ponekad se kaže da je kreativnost osnovni pogon ekonomije XXI veka, onako kako je to u XX veku bila nafta. Možda će onda u ovom veku presudni faktor ekonomskog uspeha biti politika zaštite kreativnosti, kao što su energetska politika i pristup energiji bili odrednica geopolitike tokom celog XX veka. Koncept kreativne ekonomije nastaje krajem XX veka, sa snažnom globalizacijom, razvojem tehnologija i digitalizacijom. Smatra se da je jedna od prvih industrija kulture kulturni turizam, u kojem značajno mesto, pored muzeja i arhiva, zauzimaju i javne biblioteke. Oblasti umetnosti, kulture i nauke čine osnove kreativne ekonomije, a jedan od predstavnika kulture su i biblioteke, koje pružaju nezamenljive usluge u zadovoljavanju potreba za učenjem i kulturom celokupnom društvu, promovišu doživotno učenje, informacionu pismenost i kreativni lični razvoj. Kakva treba da bude nova biblioteka da bi dala puni doprinos konceptu kreativne ekonomije i postigla ideal da se iz kolekcija koje poseduje ostvari konekcija s korisnicima, a zatim i da kreativni doprinos ekonomskom razvoju zajednice?*

¹ direktor@bgb.rs.

Ključne reči: javne biblioteke, kultura, kreativna ekonomija, kulturni turizam, ekonomija zasnovana na znanju, inovativnost

KUDA IDU BIBLIOTEKE, A KUDA IDE SVET?

Prema izveštaju koji je objavio ESPAS (2023), planeta će 2030. godine biti toplija, imaće više stanovnika koji neće biti ravnomerno raspoređeni i koji će živeti uglavnom u gradovima. Ekonomski rast će se nastaviti, biće potrebno više energije, ljudi će biti izuzetno povezani, a države će imati mnogobrojna čvorišta. Očekuje se da će se temperatura povećati za 1,5 stepeni; toplija klima imaće nekontrolisane uticaje na stotine miliona ljudi, izazvaće suše, poplave, ekstremne vrućine i siromaštvo. Do 2030. godine na zemlji će biti milijardu ljudi više, ali demografski porast neće biti ravnomerno raspoređen: broj stanovnika u Evropi će se smanjiti, u Severnoj Americi će doći do neznatnog, a u ostatku sveta do značajnog povećanja broja stanovnika (do 30% u Africi). Dve trećine svetske populacije živeće u gradovima; naročito u gradovima sa manje od milion stanovnika.

Globalna privreda će se verovatno povećati za oko 3%, a siromaštvo će se smanjiti, čime će se standard većine svetske populacije podići na nivo srednje klase. Procene pokazuju da će 5,2 milijarde ljudi biti klasifikovano kao pripadnici te klase; veliki deo njih će živeti u privredama u razvoju.

Danas 10,9% stanovništva živi u ekstremnom siromaštvu (što je manje od 35% ekstremno siromašnog stanovništva u 1990. godini). Smanjenje ove brojke na 3% do 2030. godine čini se kao realan cilj. Uprkos takvom pozitivnom trendu, uvećavaće se ekonomski jaz između pojedinih delova sveta i dve trećine svetskog bogatstva do 2030. godine biće u svojinu 1% stanovništva (danas poseduju 50%). Očekuje se da će Kina i Evropa postati prva i druga najveća privreda na svetu i da će nadmašiti Sjedinjene Američke Države. Siromaštvo u Evropi razlikovaće se od siromaštva u drugim zemljama i obuhvataće spor privredni rast, socijalnu isključenost, nedostatak pristupa osnovnim uslugama i porast problema s mentalnim

zdravljem. Stoga, uprkos tome što je, prema izveštaju UN o sreći, Evropa najsrećnije mesto na zemlji, ona neće biti domaćin ljudskog zadovoljstva.

Potrošnja energije svake godine raste za 1,7%, a nafta, ugalj i gas i dalje će zadovoljavati većinu svetskih energetske potreba, uglavnom zato što obnovljivi izvori energije neće biti u stanju da zadovolje globalnu potražnju. Prema predviđanjima stručnjaka, 75% ukupnih digitalnih aktivnosti građana realizovaće se preko platformi i aplikacija na mobilnim telefonima. Internet će biti dostupan svuda: u automobilima, kućnim aparatima, pa čak i u našim telima. Zbog visokog nivoa povezanosti ceo sistem međunarodnih odnosa neće se više sastojati od „stubova” već od „čvorova”, gde će bilateralni i multilateralni odnosi među državama biti pokretači bezbednosti. Moći će da se određuju na osnovu trgovinskih tokova i tokova pomoći, oružja i transfera tehnologije, a ne na osnovu ekonomskih ishoda i vojne potrošnje.

Ujedinjene nacije istražuju drugačiji svet kroz svoju Agendu do 2030. i izradu Programa održivog razvoja koji se sastoji od 17 ciljeva. Ovi ciljevi se bave siromaštvom, nejednakošću, klimom, degradacijom životne sredine, prosperitetom, mirom i pravdom. Prema Ciljevima održivog razvoja UN – nikoga ne smemo zaboraviti ili ostaviti po strani (UN, 2018).

Takođe, drugačiji svet istražujese i u studijama i izveštajima kojima se osporava takva progresivna vizija stanja u svetu. U Evropskoj uniji indeksi koji se odnose na tri glavna uporišta demokratske participacije (učesće na izborima, učesće civilnog društva i direktna demokratija) ili su se stabilizovali ili su porasli u poslednjih 25 godina. Pa ipak, nezadovoljstvo stanovništva, široko rasprostranjeni protesti protiv daleke i elitističke Evrope, zajedno s porastom populizma i nedemokratskih stranaka, pokazuju drugu stranu priče.

Kako se biblioteke u Evropi uklapaju u scenario budućnosti? I kako će ovi trendovi uticati na budućnost evropskih biblioteka?

Pre 25 godina, IFLA-UNESCO Manifest za javne biblioteke (IFLA-UNESCO, XX) usmerio je bibliotečke aktivnosti u sledeći okvir.

Sloboda, blagostanje i napredak društva i pojedinaca osnovne su ljudske vrednosti. One se mogu dosegnuti samo ako su građani dobro informisani i sposobni da ostvaruju svoja demokratska prava i ako imaju aktivnu ulogu u društvu. Konstruktivno učešće u demokratiji i njen razvoj zavise od zadovoljavajućeg obrazovanja, kao i od postojanja slobodnog i neograničenog pristupa znanju, obrazovanju, kulturi i informacijama.

Ovo elementarno zagovaranje i danas definiše globalne izazove s kojima biblioteke moraju da se suočavaju i način na koji bi one trebalo da oblikuju svoju evoluciju. Evolucija je proces napredovanja čija suština nije u onome šta biblioteke moraju da postanu, već u onome šta one moraju „da budu” u budućem društvu. Otpornost biblioteke – potreba za inkluzivnim napretkom stvaranjem kolektivne baze, zajednice i/ili društva – oblikuje nove oblike solidarnosti.

Postavljene između ose evolucije (nove konfiguracije misli i stvari koje već postoje) i otpornosti (razvijaju se na inkluzivan način i tretiraju probleme kao proces učenja), biblioteke su lokalna čvorišta otporne evolucije. Biblioteke nisu samoorganizacije, one su „pokreti”, prema rečima Mari Ostergard (Marie Østergaard). Način na koji biblioteke angažuju ljude je „razgovor”, odnosno, prema rečima Davida Lankesa (David Lankes), „preplitanje bogate raznolikosti i znanja zajednice”.

Javne biblioteke su nakon Drugog svetskog rata jasno identifikovane kao akteri demokratskog napretka. Visok nivo pismenosti jasno je obeležio granicu između naprednih i manje favorizovanih regiona sveta. Posleratna demokratska biblioteka dobro je opisana u prvom UNESCO-vom manifestu za javne biblioteke:

Javna biblioteka je proizvod moderne demokratije i predstavlja praktičnu demonstraciju vere demokratije u univerzalno obrazovanje kao celoživotni proces.

„Idealističku” fazu pratilo je ono što se može nazvati „utilitarističkim” stavom, koji je započeo početkom sedamdesetih godina prošlog veka. To je bilo vreme katalogizacije standarda i tehnoloških primena u bibliotekama.

Bibliotekari su bili menadžeri informacija koji su razvijali naučni pristup informacijama.

U novije vreme, pošto su pružaoci usluga informisanja ukinuli monopolističku ulogu biblioteka u slobodnom pristupu informacijama koju su biblioteke uživale godinama, drugi stav je oblikovanje mentaliteta u bibliotekama. Nekoliko metafora – biblioteke kao „razgovor” ili „pokreti” – pokazuju da je započela treća faza, u kojoj se biblioteke izvlače iz introvertnog pristupa i u kojoj se od njih traži da bliže sarađuju sa društvom.

Evropu budućnosti karakterisaće novi trendovi. Neki katalizatori će zajedno sa njima postaviti scenu. Razlika između trendova i katalizatora jeste u tome što je prve gotovo nemoguće promeniti tokom naredne decenije. S druge strane, katalizatore odlikuje veći stepen nesigurnosti, jer se kreću brže od megatrendova. Oni imaju odlučujuću ulogu u orijentisanju budućnosti i sigurno će uticati na megatrendove, čak i na način koji je teško proceniti u ovoj fazi.

Katalizatori u bibliotečkoj oblasti mogu da ubrzaju promene pod uslovom da donosioci odluka u bibliotekama mogu da ih uoče, preusmere bibliotečke aktivnosti na odgovarajući način i ponude inovativna rešenja. Ako to učine, evropske bibliotečke organizacije mogu da doprinesu osmišljavanju budućih velikih društvenih događaja umesto da ih ti događaji pokreću. Određujući faktor biće način na koji biblioteke konsoliduju svoje pozicije u „platformskoj ekonomiji” podstičući „ekonomiju zasnovanu na zajednici”, uključujući neugovorne, nehijerarhijske ili nemonetizovane oblike razmene proizvoda ili usluga.

Četiri katalizatora za promene biblioteka su:

- aktivno učešće i borba za ravnopravno i demokratsko društvo;
- ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih nacija;
- direktiva o autorskom i srodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu;
- veštačka inteligencija.

KULTURA I EKONOMSKI NAPREDAK

Kulturu treba posmatrati u funkciji ekonomskog i društvenog razvoja. To znači da je kultura, po svojoj povezanosti sa načinom života i prostorom i uskoj vezi između obrazovanja i društva, nedeljiva od uslova potrebnih za ekonomski napredak. S druge strane, u savremenom svetu ključne su kompetencije građanina u društvu koje se zasniva na znanju. Pismenost modernog vremena prevazilazi nekadašnje parametre i uveliko podrazumeva znanje iz oblasti informativnih tehnologija i znanje engleskog jezika.

Tri su osnovna elementa dinamičnog obrazovanja:

- znanje;
- jačanje građanskih prava i
- razvoj kompetencija, sposobnosti.

Treći element je najvažniji. To znači da se na bazi kontinuiranog obrazovanja promovišu:

- kreativnost;
- adaptibilnost;
- sposobnost učenja i
- sposobnost rešavanja problema.

Kulturno nasleđe je neprocenjiva imovina u svakom smislu. S obzirom na činjenicu da su zakoračili u digitalni svet, muzeji, biblioteke i arhivi ključni su učesnici napredovanja ka društvu koje se zasniva na znanju i kojim upravlja digitalna tehnologija. Kulturni događaji pomažu ekonomiju regije podsticanjem turizma, koji privlači i potencijalne ulagače. Muzeji, biblioteke i arhivi doprinose predstavljanju regije ostatku sveta. Iz bilo koje tačke sveta svi imaju pristup informacijama o kulturnom nasleđu određene zemlje, regiona, grada ili lokalne zajednice. Tako ceo svet, zahvaljujući ustanovama kulture, postaje otvoren za virtuelni kulturni turizam. Kada je počelo da opada masovno zapošljavanje u industriji, turizam je postao

glavni pokretač globalne svetske ekonomije. Bitan deo turizma je ikulturni turizam, kojise može definisati kao posete turista, privučenih istorijskim, umetničkim, naučnim zanimljivostima, nekog područja. Program „The European City of Culture”, sada pod nazivom „European Capital of Culture”, daje evropskim gradovima izvrsnu mogućnost da proslave svoje priznate kulturne vrednosti, a dosadašnji „Gradovi kulture”imali su od toga ekonomsku i društvenu korist. Posebno muzeji i galerije mogu da privuku veliki broj posetilaca. Bilo koja upotreba u ekonomske i kulturološke svrhe zahteva poštovanje zbirke i građevina i njihovu bezbednost. Mali lokalni muzeji mogu pomoći zajednici privlačenjem dovoljnog broja turista od kojih bi mogli da imaju finansijske koristi radnje, restorani, hoteli ili benzinske pumpe.

Muzeji, biblioteke i arhivi deo su industrije kulture koja ima i kvalitativni i kvantitativni učinak na društveno i ekonomsko stanje zajednice. Ekonomski rezultati mogu se izmeriti određivanjem uticaja institucija koje su zadužene za lokalno kulturno nasleđe, i to u smislu zaposlenosti i otvaranja radnih mesta.

Širenje pristupa obrazovanju, mogućnostima učenja i društvenoj povezanosti za sve jedan je od najvećih izazova našeg vremena. To je izazov koji je postao urgentniji usled ubrzanog prelaska sa starih industrijskih modela privrede i privrede zasnovane na uslugama na novu privredu, u kojoj su znanje i kreativnost pokretači produktivnosti i ekonomskog rasta. U tom kontekstu, informacije, tehnologija i učenje najvažniji su faktori privrednog razvoja i napretka.

Ovi trendovi menjaju izgled ne samo ekonomije nego i čitavog društva. Dok se dešavaju ove promene postoje podeljenosti u bogatstvu, digitalnoj inkluziji i participaciji koje bi mogle da se prodube ako se kao nacija ne posvetimo novom razmišljanju i agresivnoj akciji radi obezbeđivanja ovih mogućnosti za sve.

NOVA BIBLIOTEKA

Ovo je vreme velikih mogućnosti za zajednice, institucije i pojedince koji žele da budu pobornici novog razmišljanja i da neguju nove odnose. Ovo je vreme u kojem se, javnim bibliotekama naročito, otvaraju mogućnosti, zahvaljujući njihovom jedinstvenom položaju pouzdanih centara života u zajednici i riznica znanja i informacija.

Proces uspostavljanja novog koncepta javnih biblioteka radi postizanja maksimalnog uticaja njihovog delovanja odražava:

- principe koji su uvek bili u središtu misije javne biblioteke – jednakost, pristup, mogućnost, otvorenost i učešće;
- kapacitet biblioteke za podsticanje mogućnosti i uspeha u društvu sadašnjice zasnovanom na znanju;
- novonastali model umreženih biblioteka koji promoviše ekonomije obima i proširuje domet resursa biblioteke, uz istovremeno očuvanje lokalnog prisustva, i
- osnovna sredstva biblioteke u pogledu ljudi, mesta i platformi.

Pogled na biblioteku XXI veka zasnovan je na dokazanom dosadašnjem uspehu javne biblioteke u jačanju zajednica i poziva biblioteke da budu centri učenja, kreativnosti i inovacija u digitalnom dobu.

Javna biblioteka više nije samo zgodna pogodnost, ona je ključni partner u održavanju obrazovnog, ekonomskog i građanskog zdravlja zajednice u vreme dramatičnih promena.

Javne biblioteke inspirišu učenje i osnažuju ljude svih uzrasta. One promovišu bolje obučenu i edukovanu radnu snagu. One obezbeđuju ravnopravan pristup i pružaju značajan građanski prostor za unapređenje demokratije i opšteg dobra.

Javne biblioteke su pokretači razvoja u svojim zajednicama. Javne biblioteke su u mogućnosti da igraju vodeću ulogu u pružanju pomoći pojedincima i zajednicama u prilagođavanju svetu koji se menja. Mnoge biblioteke već povezuju pojedince sa informacijama i mogućnostima za

učenje, pokreću razvoj i inovacije i služe kao veza u zajednici. S gotovo 9.000 sistema javnih biblioteka i 17.000 filijala i ogranaka biblioteka širom sveta, one već imaju značajno fizičko prisustvo i infrastrukturu koja može da se koristi za dugoročan uspeh.

Da bi se bibliotekama omogućilo da ispune svoje nove uloge, biće potrebno da čelnici biblioteka, kreatori politika i akteri iz zajednice osmisle novi koncept javne biblioteke i iskoriste mogućnosti koje on pruža.

Javna biblioteka je središte građanskog angažovanja kojepodstiče nove odnose i jača ljudski kapital zajednice. Bibliotekari su aktivno angažovani u zajednici. Oni povezuju pojedince sa nizom lokalnih i nacionalnih resursa i služe kao neutralne tačke okupljanja kojepodstiču građansko zdravlje. Oni olakšavaju učenje i stvaranje kako za decu, tako i za odrasle.

Javna biblioteka je prostor koji je prijemčiv za veliki broj različitih namena – za čitanje, komunikaciju, učenje, igranje, sastajanje i obavljanje poslova. Njen koncept se zasniva nastavu da ljudi nisu samo korisnici sadržaja, već i stvaraoci i građani. Njeno fizičko prisustvo obezbeđuje uporište za ekonomski razvoj i revitalizaciju susedstva i pomaže u jačanju društvenih veza i identiteta zajednice.

Javna biblioteka je, takođe, virtuelni prostor u kojem pojedinci mogu da pristupe informacijama i resursima koje biblioteka nudi. U kreativnom osmišljavanju fizičkog i virtuelnog prostora javna biblioteka definiše pojam dobrog javnog prostora.

Javna biblioteka je usmerena na korisnika. Ona omogućava pojedincima i zajednici da pristupe različitim alatima i resursima pomoću kojih se otkrivaju i stvaraju nova znanja. Dobra platforma biblioteke je „treće mesto” – interaktivni subjekat koji građanima olakšava individualni rad i rad u grupama i podržava učenje i građanske potrebe zajednice.

Najveće mogućnosti za uspeh u narednim godinama imaće javne biblioteke koje usklađuju ljude, mesta i platforme kojima raspolažu i stvaraju usluge kojima su ciljevi lokalne zajednice prioritet i koje te ciljeve podržavaju. Rukovodioci lokalnih vlasti navode da je često teško dati prioritet

bibliotekama nad drugim uslugama zajednice kao što su muzeji, parkovi ili mesta za rekreaciju, koja, takođe, nedvosmisleno služe javnoj svrsi. Biblioteke moraju usmerenije da koriste resurse u zajednici i da u većoj meri učestvuju u rešavanju ključnih izazova s kojima se zajednica suočava. Za to će biti potreban određen nivo fleksibilnosti i prilagodljivosti promenama, jer je zajednici potrebna promena. Takođe, biće potrebna saradnja između biblioteka, kreatora politika i partnera u zajednici radi redefinisanja uloge biblioteka kao institucija koje inspirišu znanje, pokreću razvoj, razvijaju društveni kapital i stvaraju mogućnosti.

Pošto se javna biblioteka transformiše iz mesta u kojem se čuvaju materijali u platformu za učenje i učestvovanje, njena sposobnost da obezbedi pristup ogromnoj količini sadržaja u svim formatima od suštinskog je značaja.

Biblioteke se suočavaju s dva velika aktuelna izazova u obezbeđivanju pristupa sadržaju u svim oblicima:

- mogućnost nabavljanja i deljenja elektronskih knjiga i drugog digitalnog sadržaja na istoj osnovi kao i fizičkih verzija, i
- raspolaganje pristupačnim, univerzalnim širokopojasnim tehnologijama koje isporučuju sadržaje i pomažu stvaranju sadržaja.

Odgovaranje na oba izazova je visoko na listi prioriteta za javne biblioteke. Ovi izazovi su posebno akutni za male biblioteke, biblioteke u ruralnim zajednicama i u nekim gradskim područjima u kojima je, zbog ograničenih budžeta, otežan pristup elektronskim knjigama i širokopojasnom internetu velike brzine uprkos velikoj potrebi zajednice i za jednim i za drugim. Obezbeđivanje pristupa elektronskim knjigama, drugim elektronskim sadržajima i brzom internetu koji neće biti samo formalno adekvatan predstavlja veliki problem za budućnost, zato što utiče na sposobnost javne biblioteke da ispuni jednu od svojih osnovnih misija – da obezbedi i razmenjuje vodeće ideje svog vremena i da omogući svima da učestvuju u razgovorima koji se vode u svetu.

Najveći izazov s kojim se javne biblioteke danas suočavaju jeste transformisanje dosadašnjeg modela usluga da bi se ispunili zahtevi stručne zajednice, uz istovremeno obezbeđivanje održive baze finansiranja za budućnost. Međutim, uz ograničeno i ponekad nesigurno finansiranje, takve transformacije biće neravnomerne i nepotpune. Osim toga, izrazito lokalna priroda finansiranja i upravljačkih struktura javnih biblioteka može da utiče i na brz i masovan napredak u obimu koji je potreban da bi biblioteke bile konkurentne i da bi nastavile da se razvijaju u svetu globalnih mreža.

Izazovi koji oblikuju diskusiju o dugoročnoj održivosti javnih biblioteka, s obzirom na njihovu presudnu ulogu u digitalnom dobu, jesu:

- identifikovanje pouzdanih izvora prihoda za svakodnevni rad, kao i za dugoročno planiranje i ulaganja;
- ispitivanje alternativnih upravljačkih struktura i modela poslovanja koji obezbeđuju maksimalno efikasan i održivi rad biblioteka i usluge za klijente;
- postati veštiji u merenju ishoda, umesto brojanja aktivnosti, i
- održavanje ravnoteže između lokalne i nacionalne ponude biblioteke kako bi se u obzir uzele ekonomije obima u umreženom svetu, ne dovodeći pritom u pitanje lokalne kontrole.

ZAKLJUČAK

Biblioteke su naizgled neprofitni deo kreativne industrije i industrije usluga, ali koriste svoje iskustvo i znanje da iniciraju nove događaje i uključe brojne druge partnere u svoje aktivnosti. Kreativne biblioteke koriste talente, inoviraju aktivnosti i kreiraju procese u interakciji s korisnicima i drugim partnerima, promovišući time kulturne, društvene i ekonomske promene i doprinoseći inovativnom i evolutivnom razvoju bibliotečkih usluga. Biblioteke treba da teže da privuku pažnju novim nekonvencionalnim sadržajima, dok njihove kreativne aktivnosti pomažu da se povećaju njihov značaj i vidljivost. Zaposleni u biblioteci koji animiraju i inspirišu

korisnike tvorci su kreativnih biblioteka. Oslobođanje njihovih kreativnih potencijala doprinosi evolutivnom razvoju bibliotečkih i informacionih usluga. To treba da bude cilj svih lidera u bibliotekama. Da bi ostvarili interakciju, bibliotekari moraju dobro da poznaju i koriste savremene komunikacijske tehnike, izdavaštvo, medije, digitalne i informacione tehnologije, informacionu i medijsku pismenost, dizajn i marketing. Kreativnost i inovativnost globalno su prihvaćeni kao osnova nacionalnog prosperiteta i zasnivaju se na kreativnom potencijalu pojedinca. Nove biblioteke uz inovativnost i podsticanje kreativnosti treba da pronađu svoje mesto u ekonomiji zasnovanoj na znanju.

BIBLIOGRAFIJA

Literatura

- George, Bill. 2001. *Authentic leadership: Rediscovering the secrets to creating lasting value* (Warren Bennis Signature Series). San Francisco: Jossey Bass Inc.
- Goleman, Daniel. 2013. „The Focused Leader“. *Harvard Business Review* 12, 91: 53.
- Вучковић, Жељко. 2012. „Јавне библиотеке као фактор развоја креативне економије и културног туризма“. *Читалиште: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства* 21: 18–32.
- Gandini, Alessandro, Bandinelli, Carolina & Alberto Cossu. 2017. “Collaborating, Competing, Co-Working, Coalescing: Artists, Freelancers and Social Entrepreneurs as the ‘New Subjects’ of the Creative Economy”. In: Gandini, Alessandro and James Graham (eds). *Collaborative Production in the Creative Industries*, 15–32. London: University of Westminster Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctv6zd9th.5> (pristupljeno 12. 10. 2023).
- Đorić, Žarko. 2020. „Kreativna ekonomija – istraživanje koncepta i Evropska perspektiva“. *Škola biznisa* 2: 142–172. <https://doi.org/10.5937/skolbiz2-28894> (pristupljeno 10. 10. 2023).
- Kisić, Višnja. 2011. „Kulturne i kreativne industrije u Evropi“. *Kultura: časopis za teoriju i sociologiju kulture i kulturnu politiku* 130: 199–225.
- Jovičić, Svetlana i Mikić Hristina. 2006. *Kreativne industrije: preporuke za razvoj kreativnih industrija u Srbiji*. Beograd: British Council.
- Mikić, Hristina. 2022. „Ka fer vrednostima kreativne ekonomije: stranputice i izlazi“. U: Mikić, Hristina i Biljana Mickov (ur.) *Nova paradigma kreativne ekonomije*:

- od pravičnosti ka pravednosti*, 16–31. Novi Sad: Kulturni centar Vojvodine „Miloš Crnjanski”, Institut za kreativno preduzetništvo i inovacije.
- Микић, Христина. 2012. „Култура и економија: тржиште у култури и његови савремени трендови”. Читалиште: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства 21: 2–9.
- Микић, Христина. 2012. „Од културе до креативне економије: тенденције у финансирању културе и положај библиотечке делатности”. Читалиште: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства 20: 18–32.
- Mikić, Hristina (ur.) 2015. *Lokalni razvoj & kulturne industrije: priručnik za planiranje i upravljanje na lokalnom nivou*. Beograd: Fondacija Grupa za kreativnu ekonomiju.
- Mihaljević, Jasminka, Borić Cveniћ, Marta & Iva Buljubašić. 2016. “The Place of Books and Libraries in the Framework of Cultural and Creative Industries of the New Age” (paper presented at the 5th International Scientific Symposium ‘Economy of eastern Croatia – vision and growth, Osijek, June 2–4, 2016). <https://ssrn.com/abstract=4204294> (pristupljeno 12. 10. 2023).
- Ninkov, Jasmina. 2001. „The Internet revolution and Libraries – was Borges right?“. In: Achleitner, Herbert K. & Alexander Georgiev Dimchev (eds). *Libraries in the Age of the Internet: papers from the International Conference held in Sofia, Bulgaria*, 72–79. Sofia: St. Kliment Ohridski University.
- Нинков, Јасмина. 2002. „Европско учење, дизајнирање сутрашњег образовања и библиотекари”. Савремена библиотека 18, 13: 19–23.
- Нинков, Јасмина. 2010. *Библиотеке XXI века*. Београд: Чигоја штампа.
- Nicholson, Kirstie. 2019. “Collaborative, creative, participative: Trends in public library innovation”. *Public Library Quarterly* 3, 38: 331–347. <https://doi.org/10.1080/01616846.2019.1571399> (pristupljeno: 10. 10. 2023).
- Radulović, Branko. 2022. „Dimenzije nacionalne kulture i kreativna ekonomija”. U: Mikić, Hristina i Biljana Mickov (ur.) *Nova paradigma kreativne ekonomije: od pravičnosti ka pravednosti*, 60–77. Novi Sad: Kulturni centar Vojvodine „Miloš Crnjanski”; Beograd: Institut za kreativno preduzetništvo i inovacije.

Internet izvori

- „Džon Njubigin: Šta je kreativna ekonomija?”. *British Council Serbia*, <https://www.britishcouncil.rs/programmes/arts/news/john-newbigin> (pristupljeno: 10. 10. 2023).
- ESPAS. 2023. <https://www.espas.eu/> (pristupljeno 10. 10. 2023).
- IFLA/UNESCO. 1994. Манифест за јавне библиотеке. <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/190/1/pl-manifesto-sr.pdf> (pristupljeno: 10. 10. 2023).

- Mikić, Hristina. „Kreativna industrija: Nostalgija kao ekonomija”. *Novi magazin*, 31. 7. 2021. <https://novimagazin.rs/iz-nedeljnika-nm/253056-kreativna-industrija-nostalgija-kao-ekonomija> (pristupljeno: 7. 10. 2023).
- UN. 2018. „Ciljevi održivog razvoja”. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. <https://sdg.indikatori.rs/> (pristupljeno: 10. 10. 2023).

FROM COLLECTION TO CONNECTION, FROM CONNECTION TO CREATION

***Summary.** Sometimes, it is said that creativity is the fundamental driving force of the 21st-century economy, just as oil was in the 20th century. Perhaps in this century, the critical factors for economic success are policies that protect creativity, just as energy policy and access to energy were determinants of geopolitics throughout the 20th century. The concept of the creative economy emerged at the end of the 20th century with strong globalization, technological development, and digitization. It is considered one of the first cultural industries – cultural tourism, in which public libraries play an important role, along with museums and archives. The fields of art, culture, and science constitute the basis of the creative economy, and libraries are one of the representatives of culture that provide invaluable services in meeting the needs for learning and culture of the entire society, promoting lifelong learning, information literacy, and creative personal development. What should a new library be like in order to make a comprehensive contribution to the concept of the creative economy, achieve the ideal of creating a connection with users through the collections it possesses, and also make a creative contribution to the economic development of the community?*

Keywords: public libraries, culture, creative economy, cultural tourism, economy based on knowledge, innovation